

Gemma Lienas
El diari taronja
de la Carlota

Editorial Empúries
Barcelona

© Gemma Lienas i Massot, 2011

Primera edició: octubre del 2011

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,
Editorial Empúries
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Impressió: Liberdúplex

DIPÒSIT LEGAL: B. 28.410-2011

ISBN: 978-84-9787-740-4

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

*A en Jordi, en Biel, la Itziar, la Mariona,
la Isolda i en Solomon*

La paraula clau, un cop més, és *reciprocitat*: si faig meu el país que m'acull, si el reconec com a propi, si considero que d'ara endavant formarà part de mi com jo formaré part d'ell, el més conseqüent és que tingui el dret de criticar-ne tots i cadascun dels seus aspectes; paral·lelament, si aquest país em respecta, si reconeix la meva aportació, si d'ara endavant em considera, amb les meves singularitats com a part d'ell, aleshores té el dret de rebutjar certs aspectes de la meva cultura que podrien ser incompatibles amb la seva manera de viure o amb l'esperit de les seves institucions.

AMIN MAALOUF. *Les identitats que maten*

18 de setembre

PRIMER PARTIT DE BÀSQUET DEL CURS i primera enganxada amb el ruc del meu germà.

—Per què me l'has hagut d'agafar? —li dic, interceptant-li la retirada al passadís.

—T'he agafat, què? —pregunta en Marc fent cara de no haver trencat mai cap plat.

—No dissimulis, cap de suro. Et penses que no sé que has estat tu? En Marc em mira com si no sabés de què li parlo.

La Fernanda, la noia que ajuda a casa, treu el cap per la porta de la cuina.

—No us baralleu, au!

Un cop més em meravella veure com parla de bé el català, la Fernanda, i només fa tres anys que va arribar de Mèxic. Les seves paraules, però, no m'impedeixen escridassar en Marc:

—La bossa d'esport! La meva bossa nova, neta i ideal!

—Ah! Això! És a la cistella de la roba bruta.

Li llenço una de les meves mirades assassines i corro a buscar-la. Destapo la cistella i veig el que queda de la meva bossa.

—Però, què carai ha fet el meu germà per deixar-la com un xurro?

Agafo la bossa amb dos dits perquè està feta una autèntica porqueria: com si algú —el desgraciat d'en Marc!— l'hagués llançada al mar després d'un vessament de petroli.

Udolo i, quan ja estic a punt de sortir disparada a buscar el causant del desastre, entra la Fernanda.

—No et preocupis, Carlota, la podem posar en lleixiu i...

—D'acord, d'acord, Fernanda. Però, abans, aniré a trinxar en Marc.

La Fernanda riu.

—En Marc acaba d'anar-se'n. Ho hauràs de deixar per després, això de fer-lo miques.

M'assec a la vora de la banyera, sense saber si posar-me a plorar, a cridar o oblidar-me de tot i preparar-me per al primer partit de la temporada.

—Arribaràs tard, no t'ho sembla?

El comentari de la Fernanda em posa el coet al cul.

M'alço, vaig a l'habitació, fico la roba d'esport en una bossa —ronyosa!— que he trobat a l'armari d'en Marc, li dic adéu a la Fernanda i toco el dos.

Arribo pels pèls al partit.

—Carlota, em pensava que havies decidit quedar-te a casa fent pànxing —diu l'entrenador, que sempre està de broma.

Entro als vestidors quan gairebé totes n'estan sortint. Em canvio a tot drap.

L'entrenador decideix qui sortirà al camp, qui es quedarà a la banqueta i fa les últimes recomanacions.

Saltem al camp... i quina sorpresa! Una de les noies de l'altre equip, malgrat la calor asfixiant d'aquesta tarda de setembre, porta pantalons llargs i samarreta de màniga llarga. Durant uns segons em quedo descol·locada. Per què deu anar tan tapada? Potser té una malaltia a la pell, em dic finalment.

De seguida m'oblido d'aquesta noia amb tanta roba i m'implico de valent en el partit. El marcador final, però, no ens és favorable. Tot i que per ben poc.

—No us desanimeu, noies —ens diu l'entrenador—. La lliga tot just comença. Tenim temps de remuntar!

Ens donem copets a l'espatlla les unes a les altres i, amb l'aigua de la dutxa, ens passa el mal gust de boca.

Just acabo de sortir-ne que em topo amb la jugadora de bàsquet que duia els pantalons llargs. Ara va embolicada amb una tovallola perquè també surt de sota l'aigua. L'abordo i li pregunto pel seu equip d'esport, tan diferent del de les altres jugadores.

S'encongeix d'espatlles i em somriu.

—Era això o res!

—No t'entenc.

—Vull dir que, a casa, som musulmans i ni la mare ni el pare volen que vagi ensenyant les cames i els braços ara que ja tinc la regla. Però, a mi, m'encanta el bàsquet...

Li encanta i ho fa molt bé, penso. Perquè, si ens han guanyat, ha estat en part gràcies a ella.

—Així que, si vols continuar jugant, has d'anar tapada, oi?

Fa que sí amb el cap.

—I no és incòmode?

—Pse. Preferiria anar amb pantalons curts, però hi estic acostumada i no passa res.

19 de setembre

No puc parar de pensar en la dificultat que deu representar per a la gent instal·lar-se en una cultura que no és la seva. Això deu provocar un xoc, oi?

—Carlota —diu la mare—, sembla que no hi siguis.

Decideixo no donar més voltes a aquests pensaments i fer vida de família, que avui és el dia de la setmana, a part dels caps de setmana, que estem amb la mare.

20 de setembre

L'Anna, la tutora, ens mira a tots des de darrere les seves ulleres vermelles.

—Bé, noies i nois, passarem l'any junts, no només a classe de llengua, sinó també a la tutoria —diu.

Després, comença a explicar-nos qüestions de tipus administratiu i d'organització del curs i, per fi, dóna per acabat el preàmbul tècnic i passa a tocar el tema de les tutories.

—Ja sabeu que aquesta estona setmanal l'aprofitarem per resoldre els possibles conflictes que tingueu i també per debatre temes que us interessin. Estic oberta als vostres suggeriments.

Alço la mà.

—Sí, Carlota?

—A mi m'agradaria que parléssim de la immigració.

La Nàdia, una noia que ha vingut nova aquest any al centre, també aixeca la mà.

—Hi estic totalment d'acord. Jo, com a afganesa, crec que puc aportar molt al debat.

A tota la classe es comença a estendre un murmuri d'aprova-
ció.

—Sí, sí.

—Aquest és un bon tema.

—En Solomon també pot dir-hi la seva.

—Però, què t'empatolles? —protesta en Solomon—. Jo sóc d'aquí.

—Doncs, per ser d'aquí ets força diferent dels altres...

Em miro en Solomon, que és guapíssim: amb els cabells molt negres i molt rinxolats, la pell molt fosca, els ulls de carbó i el nas ample.

—Que graciós! —diu en Solomon—. Com si no ho sabessis, que vaig néixer a Etiòpia i que em van adoptar quan tenia vuit mesos. Als nou mesos ja era aquí amb la meva família. Jo no sóc immigrant.

—És veritat —diu l'Anna—. No se't pot considerar immigrant, perquè la teva família és d'aquí, tens la nacionalitat d'aquí i la teva cultura és la d'aquí...

—Ep! Un moment, la meva cultura és la d'aquí, però la meva família també ha volgut que conegui coses de la meva cultura d'origen.

L'observem, admirats.

—Doncs sí —diu ell—. Tot sovint anem a dinar a un restaurant etiòp que hi ha a la vora de casa. El porten una noia i un noi que van venir d'allà ja fa quinze anys. La meva família diu que, de ben petit, la primera vegada que m'hi van dur, vaig passar-m'ho pipa amb el que em van donar. I això que el menjar era molt picant! Segurament estava habituat a aquell gust.

—Apa! Si només tenies nou mesos, quan vas venir. Probablement no havies pres res més que farinetes, al teu país.

—És clar! Però la meva mare biològica sí que s'alimentava amb els plats d'allí i, potser, d'aquesta manera em va transmetre el gust pel picant.

—És clar.

—També conec la música del meu país —continua en Solomon—. I el meu pare i la meva mare em van portar a visitar la ciutat on vaig néixer: Góndar...

—Doncs està molt bé que coneguis els teus orígens, però, amb tot, tu no ets un immigrant.

—No. No ho sóc.

—Jo el que no entenc és quina diferència hi ha entre immigrant i emigrant —diu l'Eli.

—Doncs, mira, és molt fàcil. El verb *migrar* vol dir 'anar d'un lloc a un altre'.

L'Anna va cap a la pissarra i diu:

—Si hi posem al davant la preposició llatina «ex», que vol dir 'de' o 'des de', el verb passa a significar: 'anar-se'n de'.

—O sigui jo he emigrat de Kabul —diu la Nàdia—, la capital.

L'Anna continua:

—Si al davant del verb hi posem la preposició llatina «in», que vol dir 'a' o 'dins', el verb passa a significar: 'venir a'.

—Sabeu què? —diu en Marcel, amb cara de sorpresa absoluta—. Sempre que pensava en immigrants no pensava en la Nàdia, sinó en gent que causa problemes...

—Ostres, nano. Que fort!

—Quines idees de bomber!

—Ei! Que no m'ho he inventat jo, això. Que ho he pensat pel que sento al telenotícies. Sempre que parlen de les persones immigrants, hi ha algun problema.

—Això és un estereotip—diu l'Anna—. I té raó en Marcel que els mitjans de comunicació focalitzen i amplifiquen determinades situacions que són problemàtiques (dificultats en la convivència, rotatoris, etc.) i mai no parlen de les situacions positives, que són la majoria. Això fa que la gent generalitzi i associï sempre les persones immigrants amb problemes. Però per això fem aquest debat, per desmuntar estereotips i per veure-hi clar.

—Per què emigra la gent?

—A tu què et sembla? —salta la Mireia—. Si te'n vas del teu país és perquè no hi ha feina ni menjar...

—No només per això —replica la Nàdia—. També pots anar-te'n per raons ideològiques. És per això que la meva mare va fugir l'any 2000 de l'Afganistan amb mi, que aleshores tenia sis anys. Perquè no estava d'acord amb el règim dels talibans que hi havia en aquell moment.

—Què és el règim dels talibans? —pregunta l'Eli.

L'Anna anima la Nàdia a parlar-ne.

—A grans trets —diu—, els talibans són un grup extremista islàmic que va governar l'Afganistan uns quatre o cinc anys. Aquest grup fa unes interpretacions extremistes i forassenyades d'allò que ha de ser la vida d'una persona musulmana, sobretot d'una dona. Així, mentre eren al govern, obligaven les dones a fer servir el burca...

—El burca?

—El burca és una mena de túnica que va des del cap fins als peus i et cobreix completament. Només hi ha una obertura als ulls, tapada amb una reixeta. El burca pesa molt, és incòmode i no deixa que hi vegis bé ni que t'orientis bé. Doncs, això, que obligaven les dones a portar el burca en públic i els prohibien treballar i anar a l'escola a partir dels vuit anys.

—O sigui que no teníeu cap mena de llibertat.

—Exacte. I la meva mare no podia cantar perquè és una dona i les dones tampoc no podien treballar. Però, a més, la música estava prohibida perquè es considerava contrària a la voluntat de Déu. Com el cinema. Tampoc no podies dir el que pensaves si no s'ajustava al que deien ells...

—O sigui que no hi havia llibertat d'expressió, com sí que en tenim aquí.

—Ei! No et pensis que fa tant. En tenim ara que el nostre país és una democràcia, però durant la dictadura franquista... —diu la Berta.

L'Anna fa un senyal amb la mà:

—Ep! Us refresco la memòria per si algú té algun lapsus. L'any 1936, Espanya estava governada per la Segona República, un govern elegit pel poble espanyol. Uns militars de dretes, comandats pel general Franco, amb el suport de l'Església i els partits conservadors, es van alçar contra aquest govern. Gent partidària de la República i gent partidària dels militars revoltats es van enfrontar en una guerra que va durar tres anys, o sigui, la guerra civil. Els militars, ajudats per l'Alemanya nazi i la Itàlia feixista, van vèncer el 1939. A partir d'aquell moment, Franco va iniciar una dictadura que va durar fins al 1975, any en què va morir.

—O sigui que la dictadura de Franco va anar del 1939 al 1975. I no hi havia llibertat d'expressió?

—No hi havia llibertat de cap mena. Per exemple, els directors i

les directores de cinema, un cop havien acabat una pel·lícula, havien de passar per la censura. I qualsevol escena que no estigués d'acord amb el règim, era tallada.

—No fotis!

—Gairebé com els talibans!

—Igual! Per exemple, una escena amb un petó de rosca era suprimida.

—Quina passada!

—No només això en acabar la guerra civil, molta gent es va haver d'exiliar a altres països, com va fer la mare de la Nàdia fugint del règim talibà.

Ostres! Té tota la raó.

—Resumint —diu l'Anna—: qui emigra ho fa sempre impulsat per una situació insatisfactòria que creu que pot millorar. Una de les principals raons per les quals la gent deixa el seu país és per motius econòmics.

—És clar —diu en Víctor—, si vius en un país pobre i no tens res per menjar...

—Un moment —l'interromp l'Anna—, no m'agrada gens això de països pobres i països rics. M'estimo més parlar de països emporbats i països enriquits. Penseu que la majoria de països dits del Tercer Món, com els de l'Àfrica, l'Àsia...

En Marcel l'atura:

—«Tercer Món» no és un terme pejoratiu?

—Tot i que es pot interpretar així, en realitat és un terme que va introduir el 1952 un geògraf francès per referir-se als països que s'acabaven de descolonitzar i que no estaven alineats, és a dir, que no formaven part del bloc capitalista ni del bloc comunista. En francès era *tiers*, o sigui un partitiu.

—Ah! És clar: un terç del món era capitalista; un terç comunista, i un terç, no alineat.

—Efectivament. I un terç no és el mateix que tercer, que és un ordinal. Però ara se'ls coneix d'aquesta manera: Tercer Món. De fet, són els països que des del segle xv, però molt especialment a partir de final del xix, van patir l'expansió política, comercial i, de retruc, cultural dels països del Primer Món en un procés que es coneix com a «colonialisme». Aquests països colonitzats eren rics; rics en matèries primeres, que van ser espoliades per la metròpoli, o sigui, els colonitzadors.

Tota la classe l'escoltem esparverats. No tenia cap consciència de ser causa de la pobresa dels altres.

En Carles alça la mà:

—Doncs el meu pare diu que a l'Àfrica són pobres per les guerres i els governs corruptes. O sigui que la culpa és seva.

—T'equivoques —diuen alhora en Solomon i l'Anna.

Somriuen tots dos.

—Endavant, Solomon.

—Això també és culpa nostra. Els mandatariis corruptes generalment es mantenen al poder gràcies a la complicitat dels governs d'Europa o dels Estats Units. I d'altra banda, les guerres també les propiciem des del Primer Món; els nostres governs venen armes al Tercer Món —explica ell.

—I, per acabar-ho d'adobar, sovint hem desbaratat el seu mitjà de vida, l'agricultura, introduint tècniques d'agricultura extensiva que han provocat problemes diversos —diu l'Anna—. O bé, a còpia de vendre'ls llavors genèticament modificades, fet que els obliga a comprar-les sempre a les multinacionals. I és que cal que tingueu en compte que, cada vegada més, el que mou el món i marca la relació entre els països és el mercat. Per entendre'ns, les regles del joc mundials no vénen marcades tant pels estats com pels intercanvis comercials. I la qüestió és que les normes que es dicten a escala internacional afavoreixen els països del Primer Món i perjudiquen tots els altres.

—No es pot parlar també de països del Nord i països del Sud?

—No. Aquesta terminologia indueix a error. Sembla que tot estigui predestinat: si has nascut al nord tindràs riquesa; si has nascut al sud, pobresa. El que ha de quedar clar és que la pobresa té un origen polític i tots en som responsables.

L'Anna ens mira. Ningú no diu res perquè estem sota els efectes de la impressió que hem rebut.

—Fixeu-vos-hi, dos mil milions de persones al món viuen amb menys de dos dòlars al dia.

—Dos dòlars, que poc!

—Efectivament. I aquesta situació és avui simplement inacceptable, ja que existeixen els recursos necessaris per posar fi a la pobresa extrema al món. El que manca és voluntat política. De fet, els i les nostres governants, a la Cimera del Mil·lenni de les Nacions Unides de l'any 2000, van comprometre's a treballar plegats i plegades per

aconseguir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM) per a l'any 2015, per eradicar la pobresa.

—I?

—Els resultats són ben visibles, oi?

És evident que queda molta feina per fer.

—I fins ara només hem parlat de la necessitat de buscar una vida millor per a tu i la teva família, però això implica també una altra qüestió: la cultura, la llengua, la religió, els costums, etc. La gent que emigra pot tenir una cultura semblant o molt diferent de la del país que tria per establir-s'hi. I això provoca un xoc tant per una banda, les persones immigrants, com per l'altra, les del país d'acollida. I necessàriament caldrà que d'una banda i l'altra es facin esforços per entendre's. La gent que emigra no ha de veure's obligada o bé a defensar les seves arrels fins al límit o bé a deixar-les enrere del tot. Això, amb paraules d'Amin Maalouf, escriptor d'origen libanès instal·lat a França, és tant com obligar aquesta gent a triar entre l'integrisme o la desintegració.

—Ep! Si parlem de cultura, jo també puc aportar molt al debat —diu l'Esmeralda alçant la mà—. Perquè, tot i que jo he nascut aquí i sóc d'aquí, he de dir que pertanyo a una ètnia, la gitana, que està dispersa per molts països. I encara que siguem d'un país, tenim la nostra pròpia cultura i els nostres propis costums més enllà de les fronteres polítiques.

—Ostres! Això també ho haurem de tenir en compte si estudiem els estereotips amb què analitzem altres cultures.

—I tant que sí.

I en aquest moment sona el timbre i s'acaba la tutoria. Quina llàstima!

21 de setembre

A casa, llegint els diaris, trobo una notícia que em recorda la jugadora de bàsquet de l'altre dia. Diu així: «El Ministeri d'Educació de l'Àrab Saudita ha obert una investigació a sis escoles femenines de Yeddah “per haver participat en una competició esportiva il·legal”, informava recentment el diari local *Arab News*. La mesura contradiu anuncis oficials anteriors que havien obert la porta a l'esport femení a les escoles i posa en relleu les tensions que encara suscita el paper de la dona en aquest regne tan conservador.